

Editor
Asiye KAKIRMAN YILDIZ

ÇOCUK
KÜTÜPHANELERİNDE
OKUL ÖNCESİ
DÖNEM

yayın

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNDE OKUL ÖNCESİ DÖNEM

Editör

Asiye KAKIRMAN YILDIZ

 hiperyayın

Hiperyayın 660
Araştırma- İnceleme

Editör
Doç. Dr. Asiye KAKIRMAN YILDIZ

Genel Yayın Editörü
Hatice BAHTİYAR

Mizanpaj
Senem ILGIN

Kapak Tasarım
Kenan TEMİZEL

Yayıncı Sertifika No: 16680

ISBN: 978-605-281-986-9

e- ISBN: 978-605-281-987-6

1.Baskı: İstanbul, 2020

Copyright© Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın telif hakları, 5846 sayılı yasanın hükmüne göre, kitabı yayımlayan Hiperlink Eğitim İletişim Yay. San. ve Tic. Ltd. Şti. ve Doç. Dr. Asiye KAKIRMAN YILDIZ'a aittir. Yayıncının ve yazarın izni olmaksızın elektronik ve mekanik herhangi bir kayıt sistemi veya fotokopi ile çoğaltılamaz, kopyalanamaz. Ancak kaynak gösterilerek kısa alıntı yapılabilir.

Kitap içerisinde yer alan yazıların her türlü sorumluluğu yazarına aittir.

Yayınevi uluslararası bir yayınevidir.

Çocuk kütüphanelerinde okul öncesi dönem / ed. Asiye Kakırman Yıldız. - İstanbul: Hiperyayın, 2020.

201 s.: fotoğ., tbl., şkl.; 21 cm. — (Hiperyayın; 660)

Kaynakça bölüm sonlarındadır.

ISBN: 978-605-281-986-9-e-ISBN: 978-605-281-987-6

I. Kütüphaneler—Çocuk Kütüphaneleri 2. Çocuklar—Okul öncesi dönem I. Eser adı
II. Dizi

Z718.1 .C63 2020 027.625 ÇOC 2020

Baskı-Cilt: Yalın Yayıncılık Sertifika No: 44154

GENEL SATIŞ PAZARLAMA VE YAYINEVİ

Hiperlink Eğitim İletişim Yayıncılık San. Paz. ve Tic. Ltd. Şti.

Tozkoparan Mah. Haldun Taner Sok. Alparslan İş Merkezi

No: 27 Kat: 6 D: 21 Merter- Güngören / İstanbul

Telefon: 0212 293 07 05-06 Faks: 0212 293 56 58

www.hiperlink.com.tr / info@hiperlink.com.tr

ÖN SÖZ.....7

AÇILIŞ KONUŞMASI

Okul Öncesi Dönem Okur Yazarlığın Gelişiminde Çocuk
Kütüphanelerinin Rolü 11

Prof. Dr. Mübeccel Sara Gönen

Okul Öncesi Dönemde Çocuk Kütüphanelerinin Önemi20

Doç. Dr. Asiye KAKIRMAN YILDIZ

Okul Öncesi Çocukların Kütüphane Alışkanlığı Kazanmasında
Ebeveyn ve Büyük Kardeş Faktörü: İzmir Örneği 31

Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

İnteraktif E-Kitapların Okul Öncesi Çocukların Öğrenme
Becerilerine Yansıması.....68

Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kütüphane Haftası'na
Yönelik Olarak Uygulanan Etkinliklerinin İncelenmesi.....89

Uzm. Psk.Nihan Temiz

Geçici Koruma Statüsündeki Ailelerin Okul Öncesi Dönem
Çocuklarına Yönelik Kütüphane Hizmetlerinin
Değerlendirilmesi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü Örneği 107

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Altay

Anne-Çocuk Kitap Okuma Etkinliklerinin 24-36 Aylık
Çocukların Bilişsel Becerilerine Etkisinin İncelenmesi.....134

Doç. Dr. Fatma Elif KILINÇ

Erken Çocukluk Literatüründe Bilim, Teknoloji, Matematik ve Mühendislik İçerikleri: Tanımlayıcı Bir Çalışma..... 149

Uzm. Cansu DEMİRBAĞ

Elvan TAŞTEKİL

Halk Kütüphanelerinde Okul Öncesi Gruplara Yönelik Alanların-Bölümlerin Durum Analizi 164

Mehmet KÜÇÜK

Hakan YÜCEL

Sinan GÜNEŞ

Çocuk Kütüphanelerinin Kültür ve Değer Aktarımındaki Rolü Açısından Masallar ve Masal Etkinlikleri..... 188

Ayşe KASAP

Geçici Koruma Statüsündeki Ailelerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Kütüphane Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Altay
Bartın Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Giriş

Göç, insanların ya da insan topluluklarının çeşitli sebeplerden dolayı, doğdukları, yerleşik oldukları bir yerden geçici ya da kalıcı olmak suretiyle başka bir yerleşim alanına gitmesi olarak tanımlanmaktadır (Başak, 2011, s. 2). Tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar uzanan süreçte insanlar çeşitli nedenlerle farklı coğrafyalara göç etmişlerdir. Bu sebeple göç insanlık tarihiyle özdeşleşen, demografik, ekonomik, siyasi, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik boyutları olan, çok yönlü bir olgudur (Yalçın, 2004: 3).

Türkiye tarih boyunca coğrafyası ve stratejik konumu nedeniyle göç hareketlerinden sürekli olarak etkilenen bir ülke olmuştur (Zan ve Adalı, 2018, s. 135). Bununla birlikte özellikle 2011 yılından itibaren göç hareketliliğinin Türkiye gündemini çok daha yoğun bir biçimde meşgul ettiğini söylemek mümkündür. Zira bu tarihten itibaren Suriye’de başlayan ve günümüzde de devam etmekte olan iç karışıklık ve çatışmalar nedeniyle, 5 milyondan fazla Suriyeli, komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından “yakın tarihte görülen en büyük göç dalgası” olarak nitelendirilen bu göç hareketliliğinden en fazla etkilenen ülke ise, Suriye ile 911 km’lik sınırı olan Türkiye olmuştur. Türkiye, 2011 yılının Ekim ayında Suriyelilere yönelik açık kapı politikası izleyeceğini ilan etmiş ve Suriyelilerin ülkeye serbestçe girmesine izin vermiştir (Kaya ve Kıraç, 2016). Gelen Suriyelilerin kısa sürede geri döneceği düşünüldüğü

için bu göçmenlere ilk başta haklar bakımından uluslararası hukukta bir karşılığı olmayan "misafir" statüsü verilmiş, sonrasında ise Suriyelilerin statüsü hukuki bir zemine taşınarak "geçici koruma" statüsüne alınmıştır (Ihlamur, 2014, s. 44).

Türkiye'ye göç eden Suriyeli mültecileri ifade eden "geçici koruma" statüsünün yasal dayanağını oluşturan iki hukuki düzenleme bulunmaktadır. Bunlardan birincisi 04 Nisan 2013 tarih ve 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur. Kanunda "Geçici koruma" statüsünün, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancıları kapsadığı vurgulanarak, göç eden Suriyelilerin Türkiye'deki geçerli statüsü, "Geçici Koruma" olarak tanımlanmıştır. 22 Ekim 2014 tarihinde ise kitlesel göç ile Türkiye'ye gelen Suriyelilerin statüsünü ve haklarını daha kapsamlı bir şekilde düzenlemek amacıyla, Geçici Koruma Yönetmeliği yürürlüğe sokulmuştur. Bu yönetmeliğe göre geçici koruma statüsü, ülkesinden zorla ayrılmış, ülkesine geri dönemeyen, kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen yahut sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir. Bahsedilen yasal düzenlemeler Türkiye'deki Suriyelilere eğitim, sağlık, iş sağlamaya yönelik, sosyal yardım ve hizmetler, tercümanlık vb. hizmetlerin sağlanacağını yasal bir metne bağlaması açısından da önem taşımaktadır.

Suriyeli göçmenlere verilen 'geçici koruma' statüsünü entegrasyon süreçleri açısından değerlendirmek gerekirse; bu statü ile Türkiye'nin Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de geçici olarak kalacaklarını öngördüğü iddia edilebilir. Bununla birlikte mültecilerin göç ettikleri ülkedeki kalış süreleri arttıkça, geri dönme ihtimalinin giderek azaldığı da bilinen bir gerçektir. Suriyelilerin yaklaşık 8 yıldan beri Türkiye'de yaşadığı ve geçen süre zarfında Suriye'deki çatışma durumu hala devam ettiği ve hatta daha da karmaşık hale geldiği dikkate alındığında, Suriyelilerin ülkelerine geri dönme

ihtimallerinin -en azından kısa vadede- oldukça düşük olduğu görülmektedir (Erdoğan, 2017, s. 4-5).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (2019) verilerine göre, 05 Eylül 2019 tarihi itibarıyla Türkiye'de Geçici Koruma kapsamında, 3.658.250 Suriyeli göçmen bulunmaktadır. Bu göçmenlerin yakın gelecekte ülkelerine dönme ihtimalinin zayıf olması nedeniyle Türkiye'nin Suriyeli göçmenlerin ekonomik, sosyal, eğitsel ve kültürel entegrasyon süreçlerini hızlandırmak ve kolaylaştırmak için etkin çalışmalar yapması kaçınılmazdır. Yapılan araştırmalar da göstermektedir ki Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenlerin göç ettikleri bölgedeki insanlarla etkileşimlerinde ve iletişimlerinde önemli sosyal ve psikolojik sorunlar ortaya çıkmaktadır. 2017 yılında yapılan kapsamlı bir saha araştırmasında Suriyelilerin paralel toplum olarak yaşama tehlikesine dikkat çekilmektedir. Araştırmaya göre Suriyeli mültecilerin büyük bir kısmını çoğunlukla Suriyelilerle sosyalleşmekte, dışarıya kapalı, izole bir hayat yaşamaktadır. Aynı araştırmada Suriyelilerin çoğunluğunun Türkçe bilmediği, eğitim seviyelerinin düşük olduğu ve çok kötü şartlar altında çalışmak ve yaşamak zorunda oldukları tespit edilmiştir (Sunata, 2017). Suriyelilerin entegrasyon temelinde yaşadığı sorunlar genellikle statü, işsizlik, dil bilmeme, eğitim, toplumsal kabül, kültürel uyum gibi başlıklar altında dile getirildiği görülmektedir (Aydın, 2018, s. 2-3).

Türkiye'de yaşayan Suriyeli mültecilerin arasında en dezavantajlı grup ise çocuklardır. Zira göçmen ailelerin karşılaştığı zorluklardan en çok çocuklar etkilenmektedir. Bu çocukların çoğu iyi beslenememekte, hastalandıklarında uygun tedaviyi edinememekte, kayıt dışı çalışmaya itilmekte, cinsel istismara uğramakta ve aile bütçesine katkı sağlama zorunluluğundan dolayı eğitim hakkından gerektiği kadar faydalanamamaktadır. (Kaygısız, 2017, s. 11-12). Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin 550.495'inin 0-4 yaş aralığında, 495.233'ünün ise 5-9 yaş aralığında (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019) olduğu göz önüne alındığında, Türkiye'de Suriyeli mültecilere yönelik yapılacak ça-

lişmalarda çocukların ön planda tutulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Çocuk mültecilerin entegrasyon sürecinde ise en önemli boyutların eğitim ve kültür olduğu unutulmamalıdır. Eğitim ve kültür konusunda yapılacak etkili çalışmalar mülteci çocukların sosyal, dilsel ve kültürel farklılıklarla iletişim içerisinde bulunmasını sağlayacaktır. Bu konuda Türkiye'nin önemli proje ve çalışmalar yaptığı bilinmektedir. "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu" projesi ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından yürütülen "Farkındayım, Yanıbaşındayım" projesi bu alanda yapılan önemli çalışmalardandır (Zan ve Adalı, 2018, s. 137, Taştan ve Çelik, 2017, s.17).

Suriyeli göçmenlere ve çocuklarına yönelik sunulan eğitim ve kültür hizmetlerinde önemli rol ve sorumluluk üstlenmesi beklenen kurumlardan birisi de kütüphanelerdir. Bilhassa hiçbir ayırım gözetmeden herkese eşit hizmet verme işlevi olan halk kütüphanelerinin bu hizmet ve çalışmalarda ön planda olmaları onların temel misyonlarının bir sonucudur. Halk kütüphanelerinde Suriyeli çocuklara, özellikle de okul öncesi dönem Suriyeli çocuklara yönelik, destekleyici ve eğitici çalışmalar yapılmalıdır. Okul öncesi çocukluk döneminde kitap sevgisi ile başlayan dil ve konuşma becerileri, kültürel uyum becerileri, kütüphane ve kitap kullanma alışkanlığı kazandırılması, Suriyeli çocukların yaşam boyu eğitiminin başlangıcı olacaktır.

İstanbul 548.853 Suriyeli göçmen sayısı ile Türkiye'nin en fazla Suriyeli göçmen barındıran şehri konumundadır. (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019). Bu özelliğiyle Türkiye'de 2011 yılından günümüze kadar devam eden Suriyelilerin zorunlu göç hareketlerinden sosyal, kültürel, toplumsal, ekonomik ve politik açılarıdan en fazla etkilenen şehirlerden birisidir. Suriyelilerin İstanbul şehrine gerçekleştirdikleri zorunlu göç, sadece Suriyelileri değil aynı zamanda İstanbul'da yaşayan insanların da derinden etkilemektedir. İstanbul'da yaşayan Suriyeli göçmenlerin büyük bir kısmının yaşadığı dil bilmeme, eğitim sorunları, toplumsal kabul, kültürel entegrasyon ve işsizlik gibi sorunların çözülmesinde rol

ve sorumluluk üstlenebilecek kurumlardan birisi de halk kütüphaneleridir. Halk Kütüphaneleri ayrıca yörede yaşayan insanların göçmenlere karşı duyduğu çeşitli önyargıların giderilmesinde de aktif bir rol üstlenebilir. Özellikle 0-6 yaş grubu Suriyeli çocuklara sunulan halk kütüphanesi hizmetleri konumuz açısından son derece önemlidir. Zira bu çocuklar toplumsal ve kültürel entegrasyona en yatkın olan mülteci grubudur. Bu çocuklara verilecek etkili halk kütüphanesi hizmetleri çocukların gelecekte hem eğitim hem de iş hayatında daha başarılı olmasına katkı sağlayacak hem de içinde buldukları topluma daha hızlı bir şekilde uyum sağlama-sına destek olacaktır. Bu kapsamda çalışmada İstanbul büyükşehir Belediyesi'ne bağlı belediye kütüphanelerinde geçici koruma statüsünde bulunan 0-6 yaş grubu Suriyeli çocuklara yönelik sunulan halk kütüphanesi hizmetleri incelenecektir. Ancak asıl konuya geçmeden önce okul öncesi dönem, koruma statüsündeki Suriyeli çocuklar ve bu çocuklara sunulan halk ve çocuk kütüphanesi hizmetleri konularında genel bir çerçeve oluşturmak faydalı olacaktır.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Halk ve Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri

0-6 yaş dönemi olarak da ifade edilen okul öncesi dönem, insanın fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişiminin en hızlı olduğu dönemdir. Bu dönemde çocuk aktif olarak çevresine yönelir, uyarıcılar ile dolu dış dünyayı keşfetmeye çalışır ve yaşamının en temel becerilerini kazanır. Okul öncesi dönem çocuğun öğrenme merakıyla tüm duyularını kullandığı, durmadan soru sorduğu, oyun aracılığıyla her şeyi bilmek ve tanımak istediği; bedensel, zihinsel, motor, dil, duygusal ve sosyal tüm gelişim alanları açısından en kritik dönemidir. Bu nedenle okul öncesi dönemde çocuğun zengin uyarıcı bir çevre ile desteklenmesi onun bütün yaşamını olumlu olarak etkilemektedir. (Bertan, Haznedaroğlu, Koln, Yurdakök ve Doğan Güçüz, 2009, s. 2; Delice Güller ve Pilbay, 2016, s. 399; Ünsal, Tunceli ve Uyanık Balat, 2018, s. 248). Başka bir

deyişle çocukların okul öncesi dönemlerinde zengin uyarıcılarla karşılaşmaları, iyi düzenlenmiş bir ortamda, iyi planlanmış, kaliteli bir eğitim almaları, onların gelecekteki yaşamlarına da yansımaktadır. (Koçak, 2001, s. 1; Ekici ve Yılmaz, 2014, s. 548).

Okul öncesi dönem çocukların eğitimi hakkında yapılan çalışmalar gelişimsel faktörler dışında çevrenin ve çocukların yaşadığı deneyimlerin de çocuğun görsel, işitsel ve dokunsal öğrenme gelişiminin üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Yani çocuğun içinde bulunduğu, zaman geçirdiği ve deneyimler kazandığı çevresel ortamlar, başlıca eğitim araçlarından biri haline gelmektedir. Özellikle okul öncesi eğitim kurumlarında günlük program uygulamalarındaki deneyimlerin çocukların sözcük dağarcıklarını geliştirmelerine, sözcükleri doğru ve yerinde kullanabilmelerine, dil aracılığıyla düşüncelerini ifade edebilmelerine ve kitap sevgisi ile kitap okuma alışkanlığı kazanabilmelerine yardımcı olduğu bilinen bir gerçektir. Çocukların görsel, işitsel ve dokunsal öğrenme gelişimini büyük ölçüde destekleyen kurumlardan birisi de Çocuk Kütüphaneleridir (Gönen, Temiz ve Akbaş, 2015, s. 76). Çocuk kütüphaneleri, Çocukta olumlu kişilik oluşturma ve geliştirmeye katkı sağlayan, Onların konuşma gelişimleri ve dil becerilerini geliştirmelerini destekleyen, onlara bilgiye erişim becerisi kazandıran, basılı ve elektronik kaynakları en iyi biçimde kullanabilmelerini öğreten, Okumanın zevk ve gücünü keşfetmelerine olanak sağlayan kütüphanelerdir. Çocuk kütüphaneleri çocukların şun anda ve gelecek yıllarda iyi birer kütüphane kullanıcısı olmalarını sağlayan sosyal ve kültürel merkezlerdir. Bu kütüphaneler bağımsız bir mekânda hizmet verebildikleri gibi, halk kütüphaneleri bünyesinde bir alt birim olarak da yukarıda sayılan hizmetlerini sürdürebilir.

Çocuk kütüphaneleri için temel referanslardan birisi olan ve IFLA tarafından hazırlanan "Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri İçin İlkeler" kitabında çocuk kütüphanelerinin temel hizmetleri "çocukların bilgi, kültür ve eğlenme gereksinimlerinin karşılanabilmesi için çeşitli materyalleri ödünç vermek, bilgi ve danışma hizmeti

sunmak, çocuklara materyal seçiminde yardımcı olmak, materyal seçimi ve kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi sürecine çocukları da dahil etmek, kütüphane kullanımı ve bilgi okuryazarlığı eğitimi vermek, okumayı güdüleyici etkinlikler yapmak, yaratıcı programlar ve öykü okuma hizmeti sunmak, ebeveynlere ve bakıcılara eğitim vermek; bakıcılara, okul öncesi öğretmenlerine, öğretmenlere ve kütüphanecilere danışmanlık hizmeti sunmak ve eğitim vermek, kurum ve kuruluşları destekleyerek işbirliği yapmak” olarak sıralanmıştır (IFLA, 2003, s. 11). Halk ve çocuk kütüphanelerinin çocuk kullanıcıları arasında en özel ve üzerinde en fazla durulması gereken grup ise 0-6 yaş grubu olarak da ifade edilen okul öncesi dönem çocuklarıdır. IFLA tarafından okul öncesi dönem çocuklara yönelik hizmetleri kapsayan temel kaynaklardan birisi olan “Bebekler ve Küçük Çocuklar İçin Kütüphane Hizmetleri Rehberi”nde bebekler ve küçük çocuklar için kütüphane hizmetlerinin amaçları şu şekilde ifade edilmektedir (IFLA, 2007, s. 5-6):

- *“Her bebek ve küçük çocuğun hakkı olan oyuncaklar, kitaplar ve multimedyanın bulunduğu bir ortam ile çocuklar, ebeveynler ve çocuklarla çalışan diğer yetişkinler için materyal sağlamak,*
- *Kitap ve okuma sevgisini özendirme için zengin basılı ortam oluşturmak,*
- *Teknoloji kullanımı ve multi medya becerilerinin gelişimine erken yaşta erişim olanağı sağlamak,*
- *Toplumdaki kültürel çeşitliliği sergileyici materyalleri bulundurmak,*
- *Bebeklerin ve küçük çocukların konuşma gelişimlerini teşvik etmek,*
- *Özellikle dilsel ve etnik azınlıkların, dil ve çift dil becerilerini geliştirmek,*
- *Özellikle dilsel ve etnik azınlıkların, dil ve okuma becerileri-*

nin gelişimi için okumanın / sesli okumanın önemini ailelere vb. bildirmek.

- Çocukların gelişimini ve okulöncesi becerilerini iyileştirmeye yönelik olarak, aileleri ve bakıcıları sesli okuma, kitapların ve diğer materyallerin kullanımı konularında eğitmek,
- Halk kütüphanelerindeki materyallerin ve kaynakların yaş gruplarına uygunluğu konusunda aileleri ve bakıcıları bilgilendirmek,
- Çocuklara, ebeveynlerine, diğer ailelerin ve kültürlerin sergilendiği öyküleri tanıtmak,
- Yaşam boyu okur-yazarlık başarısına yol açmak için başarılı kütüphane ziyaretlerini alışkanlık haline getirmek,
- Şimdi ve gelecekte bebeklerin ve küçük çocukların bakımı ve eğitimi için, onlarla birlikte yaşayan birer destekçi ve yol gösterici olmak,
- Çocukların bakıcılarıyla birlikte paylaşma ve sosyalleşme adına bir araya gelebilecekleri bir alan sağlamak,
- Çocuklar ve aileleri için sıcak ve güvenli alanlar sağlamak.”

Yukarıda sıralanan amaçlar doğrultusunda okul öncesi dönem çocuklara etkin hizmetler sunmak isteyen çocuk kütüphaneleri, doğumdan itibaren tüm yaş grubu çocuklara yönelik beş duyuya da hitap eden, çok yönlü öğrenme ortamlarına dönüşmelidir. Bu mekânlar çocuklara araştırma, keşfetme, deneyimleme, tartışma, oyun oynama, sosyalleşme, hayal güçlerini ve düşünme kabiliyetlerini geliştirme, yeniliklerle karşılaşma olanakları sağlanmalıdır. Çocuk kütüphaneleri en stratejik kullanıcıları olan okul öncesi dönem çocuklarının yazın motivasyonunu, kelime hazinesini, yazın farkındalığını, harf bilgisini, anlatım becerilerini ve fonolojik farkındalıklarını (MacLean, 2008, ss. 3-11) desteklemeli ve geliştirmelidir. Unutulmamalıdır ki çocuk kütüphaneleri anılan hizmet ve etkinlikleri başarılı bir şekilde sağladığı ölçü de geleceğin

okuma alışkanlığına sahip, iletişim ve sosyal becerileri gelişmiş bireylerinin yetişmesine katkı sağlamış olacaktır (Delice Güller ve Pilbay, 2016, s.399). Toplumsal farklılık gözetmeden tüm bireylere kaynakları ile doğrudan ve dolaylı öğrenme olanakları sunan çocuk kütüphanelerinde, erken çocukluk dönemi kullanıcıları hedef alınarak yapılan uygulamalar kütüphane hizmetlerinin tanıtılmasında, kullanılmasında ve yayımlanmasında da etkili olmaktadır (Gök, 2018, s. 67).

Çocuk kütüphanelerinin kullanıcıları olan okul öncesi dönem çocukları içerisinde üzerinde önemle durulması gereken grup ise bebeklerdir. Bebeklere yönelik kütüphane hizmetlerinde yazılı ve görsel materyallerin yanı sıra bu materyallere erişim kolaylığı, bebeklerin ve küçük çocukların keşfetme, resim ve nesnelere yorumlama, algılama ve okur-yazarlık gereksinimlerini karşılama alanlarını kapsamaktadır. Bu kapsamda çocuk kütüphanelerinde bebeklere ve anne babalarına (yada bakıcılarına) yönelik olarak periyodik programlar şeklinde duyu eğitimi, müzik, oyun, yoga, etkileşimli kitap okuma vb. etkinlikler haftalık programlar şeklinde yapılmalıdır. Bunun yanı sıra anne babalara ve bakıcılara bebeklerinin gelişimini destekleyici öneriler de sunulmalıdır (Altın, Dede, Ceylan ve Özgün, 2018, s. 522-525).

Türkiye'deki Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Ailelerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Kütüphane Hizmetleri

İnsanoğlunun dünyaya uyarlanma, dünyayı tanıma ve tanımlama dönemi olarak nitelendirilebilecek okul öncesi çocukluk dönemi, çalkantılı bir süreçtir. Böyle bir süreçte göç olgusuyla karşı karşıya kalan ve yerlerini yurtlarını bırakarak Türkiye'ye göç eden okul öncesi dönem Suriyeli çocukların bu dönemi Türkiye'deki akranlarına göre çok daha zor geçireceklerini tahmin etmek güç değildir. Ülkelerinde yaşanan çatışma ve savaş ortamından dolayı göç etmek zorunda kalan geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin çocukları daha hayatlarının başlarında büyük acılarla ve sorun-

larla yüz yüze kalmışlardır. Daha önce bahsedildiği üzere çocuklar Suriyeli göçmenler arasında en dezavantajlı gruplardır. Ancak içinde bulunduğu toplumla sosyal, kültürel ve eğitsel alanlarda entegrasyon açısından bakıldığında ise en avantajlı grup çocuklardır. Nitekim bu alanda yapılan araştırmalar da okul öncesi dönem ya da ilkokul dönemi Suriyeli çocukların -daha büyük yaş gruplarına göre- içinde buldukları topluma daha çabuk uyum sağladıklarını ortaya koymaktadır (Aydın, 2018, s. 120; Ergün, 2018, s. 3).

Suriyeli göçmen çocukların içinde buldukları toplumla uyumunu sağlayacak en önemli etkenlerden birisi burada aldıkları nitelikli eğitimidir. Bu bağlamda Türkiye’de, Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerde verilen eğitim, Suriyeli çocukların sosyal, dilsel ve kültürel farklılıklarla etkin bir iletişim içerisinde bulunmasına katkı sağlayacak şekilde, çok boyutlu olmalıdır (Neumann, 2007: 188). Eğitim kurumları dışında halk ve çocuk kütüphaneleri de Suriyeli çocukların toplumsal hayatta yerlerini almaları için ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve anlayışları edinmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme süreçlerinde, destek olma potansiyeline sahip kurumlardan birisidir. Temeli bilgiye dayanan, bireylerin bilgi kaynakları ile buluştuğu mekânlar olan, dahası hiçbir ayırım gözetmeksizin herkese hizmet verme misyonu olan halk kütüphanelerini eğitimden ayrı tutmak mümkün değildir. Bu sebeple Suriyeli göçmen çocukların eğitiminin destekleyici, uyumlayıcı ve birleştirici bir unsurunun da halk kütüphaneleri olduğunu söylemek mümkündür (Zan ve Adalı, 2018, s. 138)

Halk ve çocuk kütüphaneleri geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların okul öncesi dönemdeki kültürel ve sosyal entegrasyon süreçlerinde de önemli roller üstlenebilir. Bu süreçte halk ve çocuk kütüphaneleri, bu çocuklar için kültürleşmenin ve sosyalleşmenin temelini oluşturan yerler olabilir. Başka bir deyişle halk kütüphaneleri okul öncesi dönem çocuklarının toplumsal ve kültürel entegrasyonuna katkı sağlayacak mekânlar olarak değerlendirilebilir. Özellikle eğitim düzeyi düşük olan ve geliri olmayan, Okul öncesi dönem Suriyeli çocukların halk kütüphaneleri

ve diğer eğitim kurumlarında edinecekleri bilgi ve deneyimler gelecekte onların dışlanma ve yabancılaşma hislerini taşıyarak kimlik bunalımına girmelerinin önünde bir set oluşturacaktır. Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı yerlerdeki halk ve çocuk kütüphaneleri entegrasyon desteğinin yanı sıra göçmen çocukların ve ailelerinin kendi kültürleri ile temas halinde kalabildikleri yerlerden birisi de olabilirler. Bu çerçevede halk kütüphaneleri kullanıcı gruplarına kendi ana dillerinde kitaplar sağlayabilirler. Ayrıca ücretsiz olarak ailelerin ve çocukların katılabilecekleri kültürel aktiviteler, günler, geceler düzenleyerek Suriyelilerin kendi kültürleri ile bağlantılarını güçlü tutacak adımlar atabilirler. Kütüphaneler Suriyeli çocukların dil öğrenme sürecine de kitap okuma saatleri, konuşma kulüpleri vb. etkinliklerle (Kleijnen, Huysmans ve Elbers, 2015, Jacobson, 2016) katkı sağlayabilir. Bu kapsamda halk ve çocuk kütüphanelerinde resimli kitaplar, DVD ve sesli kitaplar ve çift dilli kitaplar, bilgisayar ve internet olanakları bulunmalı ayrıca periyodik aralıklarla müzik ve kafiye etkinlikleri, hikâye zamanı etkinlikleri, ücretsiz aile sineması, v.b. etkinlikler yapılmalıdır. Yukarıdaki etkinlik ve hizmetler dışında Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde faaliyet gösteren halk ve çocuk kütüphanelerinde geçici koruma statüsündeki okul öncesi dönem Suriyeli çocuklara ve ailelerine sunulabilecek hizmetlerden bazıları aşağıda sıralanmıştır (Yavuzdemir ve İçöz, 2018, s. 354):

- Geçici koruma statüsündeki okul öncesi dönem Suriyeli çocukların ve ailelerinin kütüphaneleri üyelikleri bürokratik işlemlerden mümkün olduğunca arındırılarak basitleştirilebilir.
- Kütüphane bilgilendirme ve kullanım broşürleri, kütüphane rehberleri ve reklam poster ve ilanları Arapça olarak da hazırlanabilir.
- Gezici kütüphanesi olan halk kütüphaneleri çevrede bulunan mülteci kamplarında yaşayan okul öncesi dönem çocuklara hizmet götürebilir.

- Çocuk ve ailelerin birlikte katılabileceği eğitim, kurs ve etkinlikler düzenlenebilir.
- Konuşma sınıfları oluşturulabilir.
- Çok dilli masal saatleri yapılabilir.
- Kütüphane içerisinde Arapça okul öncesi dönem kitaplarından oluşan bir kitaplık kurulabilir.
- Kütüphanede Suriyeli mülteci çocuklarla bölgedeki çocukların kaynaşıp sosyalleşebilecekleri programlar organize edilebilir.
- Kütüphanelerde Mültecilerin yeni mültecilere Türkçe Öğretebilecekleri basılı ve dijital materyallerin sağlanabilir.

Halk ve çocuk kütüphaneleri okul öncesi dönem çocukların gelişim özelliklerine, ilgi, beğeni ve gereksinmelerine hassas bir duyarlılıkla hizmetler geliştirmek zorundadırlar. Bu durum okul öncesi dönem Suriyeli çocuklar için de geçerlidir. Halk kütüphanelerinde Suriyeli çocukların ilgilerini çekecek, beğenilerini kazanacak ve ihtiyaçlarını karşılayacak etkinlikler ve hizmetler gerçekleştirildiğinde bu çocukların yaşamında önemli olduğu düşünülen, aşağıdaki davranışları kazanmasına katkı sağlayabilir:

- Çocukların kavramsal gelişimini destekler.
- Dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin gelişimine katkı sağlar.
- Dil bilinci ve duyarlılığı kazanmalarına yardımcı olur.
- Bilişsel süreçlerini geliştirir.
- Çocuklara gülme, eğlenme, oynama fırsatı yaratır.
- İçinde yaşadıkları toplumun insan ilişkilerini ve kültürünü tanıtır. Toplumla olan uyum sürecini hızlandırır.
- Çocuk kütüphaneleri çocuklara, aile dışında sosyalleşebilecekleri yeni bir çevre, yeni arkadaşlar edindirir.

- Çocuk kütüphaneleri sınırlı mekânlarında sınırsız hayal gücü ve yaratıcılık potansiyeline sahip yerlerdir. Bu kütüphaneler çocuklara sınırsız hayal gücüne dayalı kaynak ve bilgiler sunarlar.

Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerde hizmet veren halk ve çocuk kütüphaneleri geçici koruma statüsündeki Suriyeli ailelerin okul öncesi dönem çocuklarına yönelik geliştirecekleri hizmet ve politikalarda farklı ülkelerdeki kütüphanelerin iyi uygulama örneklerini referans alabilirler. Bu alanda özellikle gelişmiş ülkelerde oldukça fazla iyi uygulama ve hizmet örnekleri bulunmaktadır. Örneğin bazı Avrupa ülkelerinde kütüphanelerin mülteci çocukları ve yetişkinleri karşılamak üzere sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin desteği ile “Şehrimize Hoşgeldiniz”, “Yabancılığı Aşmak” gibi temalar ile bilgi hizmeti sunan kütüphanelerin varlığı bilinmektedir (Zan ve Adalı, 2018, s. 140). Bu konuda iyi çalışmalar yapan halk kütüphanelerinden biri de Danimarka'nın Kopenhag şehrinde bulunan Nørrebro Kütüphanesidir. Kütüphane, Eylül 2004 yılından itibaren şehirde mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerinde yaşayan çocuklar ve ebeveynler için, dil uyarımı projesi gerçekleştirmiştir. Hollanda'da ise halk kütüphanelerinde, okuma ve dil becerilerini geliştirmeye yönelik Bookenpret programı uygulanmaktadır. Bu programın hedef grubu, 0 – 6 yaş grubu, özellikle eğitim düzeyi düşük yerli ve göçmen ailelerin çocuklarıdır. Proje kapsamında kütüphane sağlık bakım merkezleri, günlük bakım merkezleri, ana okulları, ilk okullar ve sivil toplum kuruluşları gibi yerel kurumlar ile birlikte çalışmaktadır (IFLA, 2007, s. 19).

Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın temel amacı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğüne bağlı kütüphanelerin geçici koruma statüsündeki ailelerin okul öncesi dönem çocuklarına yönelik sundukları hizmetlerin mevcut durumunu genel hatlarıyla

incelemektir. Araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılarak veriler değerlendirilmiştir. Betimsel analiz, araştırmacıların çabışmak istedikleri farklı olgu ve olaylar hakkında özet bilgi elde edebilmeleri için sıklıkla başvurdukları bir yöntemdir (Büyüköz-türk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Araştırmada kullanılan veriler İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağılı hizmet veren kütüphanelere gönderilen “kütüphane bilgi formu”na birim kütüphanelerindeki yöneticiler tarafından verilen yanıtlardan elde edilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren 21 kütüphane bulunmaktadır. Ancak bu kütüphanelerden, Sesli Kütüphane, Okçular Tekkesi Kütüphanesi, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Atatürk Kitaplığının çocuklara yönelik kütüphane hizmetlerinin olmamasından dolayı ilgili 4 kütüphane çalışma kapsamından çıkarılmıştır. Çalışma kapsamında “kütüphane bilgi formu” gönderilen 17 kütüphane Tablo 1’de görölmektedir.

Tablo 1: Çalışma Kapsamında İncelenen İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bünyesinde Hizmet Veren Kütüphaneler

Sıra No	Kütüphane Adı
1	Ahmet Kabaklı Halk ve Çocuk Kütüphanesi
2	Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi
3	Barış Manço Halk ve Çocuk Kütüphanesi
4	Erdem Beyazıt Halk ve Çocuk Kütüphanesi
5	Eyüp Sultan Kütüphanesi
6	Prof.Dr. Halil İnalçık Halk ve Çocuk Kütüphanesi
7	Metin And Halk ve Çocuk Kütüphanesi
8	Muallim Cevdet Halk ve Çocuk Kütüphanesi
9	Nail - Nimet Bayraktar Halk ve Çocuk Kütüphanesi
10	Osman Nuri Ergin Halk ve Çocuk Kütüphanesi
11	Osman Akfırat Halk ve Çocuk Kütüphanesi
12	Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi
13	İdris Güllüce Halk ve Çocuk Kütüphanesi

14	Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesi
15	Hacı Bektaş-ı Veli Halk ve Çocuk Kütüphanesi
16	Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesi
17	Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesi

Yukarıda isimleri yazan kütüphanelerin geçici koruma statüsündeki ailelerin okul öncesi dönem çocuklarına yönelik sundukları hizmetlerin tespit edilebilmesi amacıyla, 8 sorudan oluşan bir kütüphane bilgi formu oluşturulmuştur. Hazırlanan kütüphane bilgi formu kütüphane sorumluları tarafından doldurulmak üzere 2 Eylül 2019 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı hizmet veren 17 kütüphaneye gönderilmiştir. Kütüphane sorumluları tarafından doldurulan 17 kütüphane bilgi formu 27 Eylül 2019 tarihinde teslim alınmıştır. Kütüphane bilgi formlarındaki ham veriler Microsoft Excel Ofis Programı'na girilerek analiz edilmiştir. Bir hesap tablosu olan Microsoft Excel, her türlü datayı özellikle sayısal dataları tablolar ya da listeler şeklinde tutma ve bu datalarla ilgili ihtiyaç duyulan tüm hesaplamalar ve analizleri kolaylıkla yapma imkânı sunan bir uygulama programıdır (Aktaş, 2008, s. 111).

Bulgular

“Kütüphane bilgi formu”nun ilk sorusu olan “Kütüphanenizin mülteci üyesi var mı?” sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında 11 kütüphanenin mülteci üyelerinin olduğu anlaşılmaktadır. 6 kütüphane ise kütüphanelerinin mülteci üyelerinin olmadığını bildirmiştir.

Tablo 2: “Kütüphanenizin Mülteci Üyesi Var mı?” Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımı

Mülteci Üyelik Durumu	Kütüphane Sayısı
Var	11
Yok	6
Toplam	17

Tablo 3'de mülteci üyeleri bulunan 11 kütüphanedeki mülteci üye sayıları ve üyelerin mensup olduğu uyruğa göre dağılımı gösterilmektedir. Kütüphaneler arasında en fazla mülteci üyeye sahip olan kütüphane 491 mülteci üye sayısı ile Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesidir. Bu kütüphaneyi 162 mülteci üye sayısı ile Barış Manço Halk ve Çocuk Kütüphanesi ve 161 Üye sayısı ile Ahmet Kabaklı Halk ve Çocuk Kütüphanesi takip etmektedir. 11 kütüphanedeki toplam mülteci üye sayısı ise 1063'tür. Kütüphanelere üye olan mültecilerin çoğunluğu (730) Suriye uyrukludur. 333 mülteci ise Afganistan, Azerbaycan, Irak, Sudan, Somali, vb. farklı ülkelerin vatandaşlarıdır. Tabloya bakıldığında bütün kütüphanelerde Suriyeli mülteci üye sayısının diğer mülteci üyelere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi, Erdem Beyazıt Halk ve Çocuk Kütüphanesi ve Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesinin mülteci üyelerinin hepsinin Suriyeli olduğu anlaşılmaktadır. En çok mülteci üyeye sahip olan Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi aynı zamanda en çok Suriyeli mülteci üyeye sahip olan kütüphanedir.

Tablo 3: Kütüphanelere Üye Olan Mültecilerin Mensup Oldukları Uyruklar

Kütüphane Adı	Suriyeli	Diğer	Toplam
Ahmet Kabaklı Halk ve Çocuk Kütüphanesi	109	52	161
Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi	21	-	21
Barış Manço Halk ve Çocuk Kütüphanesi	147	15	162
Erdem Beyazıt Halk ve Çocuk Kütüphanesi	19	-	19
Metin And Halk ve Çocuk Kütüphanesi	71	21	92
Nail-Nimet Bayraktar Halk ve Çocuk Kütüphanesi	11	10	21
Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesi	18	-	18
Osman Nuri Ergin Halk ve Çocuk Kütüphanesi	67	17	84
Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi	246	245	491
Hacı Bektaş ı Veli Halk ve Çocuk Kütüphanesi	57	21	78
Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesi	73	4	77
TOPLAM	730	333	1063

Kütüphanelere Üye Olan Çocuk Mültecilerin Sayılarını gösteren Tablo 4'e bakıldığında Kütüphanelere üye olan mültecilerin yarısından daha fazlasının (684) çocuk olduğu göze çarpmaktadır. Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi çocuk mülteci üye sayısında da diğer kütüphanelere göre gözle görünür bir oranda (223 çocuk mülteci üye) öndedir. Barış Manço Halk ve Çocuk Kütüphanesi de 143 çocuk mülteci oranı ile ikinci sıradaki kütüphanedir. Tablo 2 ile karşılaştırılınca Tablo 3'te dikkat çeken bir ayrıntı da Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi ve Erdem Bayazıt Halk ve Çocuk Kütüphanesindeki mülteci üyelerin tamamının çocuk olmasıdır. Ayrıca Barış Manço Halk ve Çocuk Kütüphanesi, Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesi, Osman Nuri Ergin Halk ve Çocuk Kütüphanesi ve Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesinin de üyelerinin büyük bir çoğunluğunun çocuklar olduğu görülmektedir. Ahmet Kabaklı Halk ve Çocuk Kütüphanesi dışındaki bütün kütüphanelerin mülteci üyelerinin çoğunluğunu çocukların oluşturduğu anlaşılmaktadır. Ahmet Kabaklı Halk ve Çocuk Kütüphanesi'ndeki 161 mülteci üyenin, 50'si çocuktur.

Tablo 4: Kütüphanelere Üye Olan Çocuk Mültecilerin Sayısı

Kütüphane Adı	Çocuk Üye Sayısı
Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi	21
Erdem Bayazıt Halk ve Çocuk Kütüphanesi	19
Barış Manço Halk ve Çocuk Kütüphanesi	143
Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesi	15
Hacı Bektaş-ı Veli Halk ve Çocuk Kütüphanesi	49
Osman Nuri Ergin Halk ve Çocuk Kütüphanesi	70
Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi	223
Metin And Halk ve Çocuk Kütüphanesi	60
Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesi	70
Nail-Nimet Bayraktar Halk ve Çocuk Kütüphanesi	14
Ahmet Kabaklı Halk ve Çocuk Kütüphanesi	50
TOPLAM	684

Tablo 5'te kütüphanelere üye olan geçici koruma statüsündeki ailelerin okul öncesi dönem çocuklarının sayısal dağılımı gösterilmektedir. Görüldüğü gibi 0-6 yaş dönem mülteci çocukların üye olduğu iki kütüphane bulunmaktadır. Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesinin yalnızca iki 0-6 yaş dönem mülteci çocuk üyesi bulunurken Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesinde bu sayı birdir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğüne bağlı kütüphanelerdeki toplam 0-6 yaş dönem mülteci çocuk üye sayısı 3'tür.

Tablo 5: Kütüphanelere Üye Olan 0-6 Yaş Çocuk Mültecilerin Sayısı

Kütüphane Adı	Üye Sayısı
Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi	2
Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesi	1
TOPLAM	3

Mülteci üyeleri bulunan 11 kütüphane olmasına rağmen dermesinde mültecilere yönelik yayınlar bulunan kütüphane sayısının 3 olduğu görülmektedir. Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi 51 kitap ile dermesinde mültecilere yönelik en çok yayın bulunduran kütüphane olurken, bu kütüphaneyi 36 kitap ile Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesi, 32 kitap ile de Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi takip etmektedir. 1063 Mülteci üyesi bulunan İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki kütüphanelerin dermesindeki mültecilere yönelik toplam yayının sayısı 119 ile sınırlı kalmaktadır.

Tablo 6: Kütüphanelerde Mültecilere Yönelik Kitap Sayısı

Kütüphane Adı	Sayı
Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi	32
Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesi	36
Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi	51
TOPLAM	119

Tablo 7'deki verilere bakıldığında dermelerinde mültecilere yönelik yayın bulunan kütüphanelerin sahip oldukları yayınların büyük kısmının çocuklara yönelik olduğu görülmektedir. 684 çocuk mülteci üyesi bulunan İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki kütüphanelerin dermesindeki çocuk mültecilere yönelik toplam yayın sayısı ise 95'tir. Ayrıca kütüphane bilgi formuna gelen yanıtlardan kütüphanelerin hiçbirinde 0-6 yaş mülteci çocuklara yönelik yayın bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 7: Kütüphanelerde Çocuk Mültecilere Yönelik Kitap Sayısı

Kütüphane Adı	Sayı
Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi	27
Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesi	31
Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi	37
TOPLAM	95

Kütüphanelerin çocuk mültecilere yönelik gerçekleştirdikleri etkinlikleri tespit etmeye yönelik sorulara verilen yanıtlardan 4 kütüphanenin bu yönde faaliyetler gerçekleştirdikleri, 13 kütüphanenin ise çocuk mültecilere yönelik etkinlikler gerçekleştirmediği anlaşılmaktadır. Çocuklara yönelik etkinlikler gerçekleştiren kütüphaneler: Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi, Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesi, Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi ve Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesi'dir.

Tablo 8: Kütüphanenizde Çocuk Mültecilere Yönelik Etkinlikler Yapılıyor mu? Sorusuna Verilen Yanıtların Dağılımı

Evet / Hayır	Kütüphane Sayısı
Evet	4
Hayır	13
TOPLAM	17

Bu etkinliklerin detaylarını öğrenmek amacıyla ilgili kütüphanelerin yöneticileri ile görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi, Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesi ve Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi'nde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen ve okullarda mülteci öğrencilerinin kütüphanelere üye olmasını teşvik eden bir proje kapsamında mülteci öğrencilerin öğretmenleri gözetiminde kütüphanelere oryantasyon ziyaretleri gerçekleştirdikleri ve üye oldukları bildirilmiştir. Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi'nde ayrıca okul yaşındaki çocuklara yönelik gerçekleştirilen origami ve akıl oyunları etkinliklerine mülteci çocuklarında katıldığı ifade edilmiştir. Yine kütüphane tarafından periyodik aralıklarla gerçekleştirilen "3-6 Yaş Çocuklar İçin Masal Saati" etkinliklerine okul öncesi dönem mülteci çocuklarında katıldığı bildirilmiştir.

Resim 1. Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesi tarafından okul öncesi dönem Suriyeli çocuk mültecilere yönelik gerçekleştirilen "masal saati etkinliğinin afişi ve bu etkinliklerden bir fotoğraf

Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesi tarafından okul öncesi dönem Suriyeli çocuk mültecilere yönelik gerçekleştirilen "masal saati etkinliği" konumuz açısından son derece önemlidir. İstanbul'da Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bir ilçe olan Sultanbeyli'de faaliyet gösteren Kütüphane, Sultanbeyli Mülteciler Derneği ile iş birliği yaparak dernek içinde yer alan Ana-

kulu öğrencilerine yönelik 15 günlük periyotlarla Türkçe-Arapça Masal Saati Etkinliği gerçekleştirmektedir. Etkinlikler kapsamında da Çocuklara Türkçe ve Arapça masallar okunmaktadır. Masal etkinliği sonrasında ise çocuklar için boyama, kesme yapıştırma vb. aktiviteler yapılmaktadır. Etkinliklerde tercümanlık hizmetini Sultanbeyli Mülteciler Derneği karşılamaktadır.

Sonuç

2011 yılından günümüze kadar devam eden ve kısa vadede sonlanması öngörülmemeyen Suriye'deki iç savaş ve karışıklık hali, Türkiye'yi artan bir şekilde göç ve göçmenlik sorunları ile karşı karşıya bırakmıştır. Görünen odur ki ilerleyen zamanlarda da göç, iltica ve geçici koruma statüsü gibi kavramlar Türkiye'nin sıklıkla gündeminde olacak ve mücadele edeceği sorunlar olacaktır. Bu nedenle Türkiye'nin, geçici koruma statüsündeki Suriyeliler ile ilgili etkili bir politika ve strateji geliştirmesi son derece önemlidir. Özellikle geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların sosyal, eğitsel ve kültürel entegrasyon süreçlerindeki var olan sorunlar "günü kurtarmaya" yönelik adımlarla değil, kapsamlı bir şekilde organize edilmiş, yerel yönetimleri, sivil toplum kuruluşlarını ve konuyla ilgili kurumları da konunun içine dahil ederek yürütülecek çalışmalarla çözülebilecektir. Elbette topraklarında 3 buçuk milyonu aşkın Suriyeliyi barındıran Türkiye'nin yüzbinlerle ifade edilen okul öncesi çağındaki Suriyeli özel koruma statüsündeki çocuğun eğitsel ve kültürel entegrasyonuna ilişkin sorunları hemen çözmesi olası değildir. Bu uzun bir süreçtir ve bu süreçte bir takım sorunların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bununla birlikte bu alanda sistematik ve koordineli olarak yapılacak çalışmalar çözüm sürecini hızlandıracaktır.

Sahip oldukları işlev ve potansiyelleri ile bu sürece önemli katkılar sağlayacak eğitim ve kültür kurumlarından birisi de halk kütüphaneleridir. Özellikle 0-6 yaş grubu koruma statüsündeki çocuklara verilecek etkin halk kütüphanesi hizmetleri, bu çocuk-

ların okul hayatında uyum, sosyalleşme, akademik başarı vb. yaşayacakları birçok sorunun önüne de geçecektir. Suriyeli mülteci çocukların halk ve çocuk kütüphanelerine erişimlerinin kolay olması ve bu mekanlardan etkin bir şekilde yararlanabilmeleri onların hem bugün hem de gelecekte yaşayacakları başka büyük sorunların etkisinin azalacağı anlamına gelmektedir. Zira okul öncesi dönem Suriyeli çocukların yaşadıkları şehirlerdeki halk ve çocuk kütüphaneleri çocuklar için önemli sosyalleşme merkezleri olarak işlev görecektir. Bu da, ait olduğu değerlerden kopup gelen çocuklar için bir iyileştirme aracı olacak ve bulunduğu yere bağlılığını sağlayacak süreci başlatacaktır. Çocuklar açısından tersi bir durum ise, yetişkinlik yıllarında yaşanacak sosyal problemlere kaynaklık edebilmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü bünyesindeki 17 kütüphanenin geçici koruma statüsündeki ailelerin okul öncesi dönem çocuklarına yönelik sundukları hizmetlerin incelendiği bu çalışmada elde edilen verilerden aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Çalışma kapsamında incelenen 17 kütüphanenin 11'inde mülteci üye varken, 6 kütüphanenin mülteci üyesi bulunmamaktadır.
- Kütüphanelere üye olan mültecilerin (1063 üye) üçte ikisinden daha fazlasının (730 üye) Suriyeli olduğu görülmektedir. Ayrıca kütüphane üyelerinin üçte ikisine yakınının da (684 üye) çocuk üyelere oluştuğu dikkat çekmektedir. Kütüphanelere üye olan mülteciler içerisinde Suriyeliler ve çocuklar, özel olarak odaklanılması gereken gruplardır.
- Kütüphanelere üye olan 684 çocuk üyenin ise yalnızca 3'ü okul öncesi dönemdedir. Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi (2 üye) ve Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesi (1 üye) dışında okul öncesi dönem mülteci çocuk üyesi olan kütüphane bulunmamaktadır.

- Mülteci üyeleri bulunan 11 kütüphane olmasına rağmen dersinde mültecilere yönelik yayınlar bulunduran kütüphane sayısı yalnızca 3'tür. Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi (32 yayın), Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesi (36 yayın) ve Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi'ndeki (51 yayın) yayınların yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Bahsedilen üç kütüphanede bulunan yayınların büyük bir çoğunluğunun da çocuk mültecilere yönelik yayınlar olduğu göze çarpmaktadır. Kütüphanelerde bulunan 119 yayının 95'i çocuklara yönelik yayınlardır.

- Araştırmada elde edilen bir diğer önemli sonuçta çalışma kapsamında ele alınan 17 kütüphaneden yalnızca 4'ünün mülteci çocuklara yönelik etkinlikler gerçekleştiriyor olmasıdır. 13 kütüphanenin bu kapsamda ele alınabilecek bir çalışma ya da etkinliği bulunmamaktadır. Mülteci çocuklara yönelik etkinlikler gerçekleştiren kütüphaneler; Ahmet Süheyl Ünver Halk ve Çocuk Kütüphanesi, Fatma Aliye Halk ve Çocuk Kütüphanesi, Rasim Özdenören Halk ve Çocuk Kütüphanesi ve Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesi'dir. Şehit Prof.Dr. İlhan Varank Halk ve Çocuk Kütüphanesi tarafından okul öncesi dönem Suriyeli çocuk mültecilere yönelik gerçekleştirilen "masal saati etkinliği" ise okul öncesi dönem Suriyeli mülteci çocuklara odaklanan tek etkinliktir. Kütüphanenin bu etkinlikleri gerçekleştirirken bir sivil toplum kuruluşu ile birlikte hareket etmesi ayrıca önemlidir. Kütüphanenin Sultanbeyli Mülteciler Derneği ile birlikte gerçekleştirdiği etkinlikler dizisi diğer kütüphaneler içinde örnek bir uygulamadır.

Türkiye'nin en büyük kenti İstanbul'un büyükşehir belediyesine bağlı hizmet veren kütüphanelerin geçici koruma statüsündeki Suriyeli ailelerin okul öncesi dönem çocuklarına yönelik sundukları kütüphane hizmetlerinin hakkında genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; çalışmada elde edilen bulgulardan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü'nün

ve bağlı kütüphanelerin okul öncesi dönem Suriyeli mülteci çocukların ötesinde Suriyeli göçmenlere ilişkin bir hizmet politikasının olmadığı anlaşılmaktadır. Kütüphanelerde yapılan sınırlı etkinlik ve çalışmalar ise kütüphane çalışanlarının kişisel gayretleri ile ortaya çıkmaktadır. Türkiye'deki halk ve belediye kütüphanelerinin, geçici koruma statüsündeki Suriyeliler ile ilgili etkili bir politika ve strateji geliştirmesi son derece önemlidir. Özellikle geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların sosyal, eğitsel ve kültürel entegrasyon süreçlerindeki var olan sorunların çözümünde bu kütüphanelerin önemli rol ve sorumluluk üstlenmeleri gerekmektedir. Kütüphanelerin mültecilere yönelik hizmetlerini personelin kişisel gayretleri ile meydana gelen "günü kurtarmaya" yönelik adımlarla değil, kapsamlı bir şekilde organize edilmiş, yerel yönetimleri, sivil toplum kuruluşlarını ve konuyla ilgili kurumları da konunun içine dahil ederek yürütülecek çalışmalarla gerçekleştirmesi beklenmektedir.

Teşekkür

Çalışmanın hazırlanması sürecindeki yardım ve katkılarından dolayı Başta İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürü Sayın Ramazan Minder ve Kütüphaneci Ufuk Mazlum olmak üzere, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü ve bağlı kütüphanelerde görev yapan meslektaşlarımıza teşekkür ederim.

Kaynakça

- Altın, Ü., Dede, A., Ceylan, Ş. & Özgün, H. (2018). Bebekler artık kütüphanede: Karabük ili örneği. A. Kakırman Yıldız & L. Özdemir (Yay. Haz.). *1. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu Bildiriler ve Posterler 14-17 Kasım 2018, Nevşehir / Türkiye içinde* (ss.522-530). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Aydın, O. (2018). *Sultanbeyli' de yaşayan geçici koruma statüsündeki Suriyeli göçmenlerin entegrasyon süreçlerine ilişkin niteliksel bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

- Başak, C. (2011). *Mülteciler sığınmacılar ve yasa dışı göçmenler*. Ankara: Sonsöz Gazetecilik Matbaacılık Reklamcılık Ltd.Şti.
- Bertan, M., Haznedaroğlu, D., Koln, P., Yurdakök, K. & Doğan Güçiz, B. (2009). Ülkemizde erken çocukluk gelişimine ilişkin yapılan çalışmaların derlenmesi: 2000-2007. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 52(1), 1-8.
- Delice Güller, E. & Pilbay, P. (2016). Kütüphane yapılarında okul öncesi çocuklara yönelik interaktif mekânların irdelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(3), 398-414.
- Ekici, S. & Yılmaz, B. (2014). Ankara'daki anaokullarının okuma alışkanlığına hazırlık yeterlilikleri açısından değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(4), 547-582
- Erdoğan, M. M. (2017). *6. yılında Türkiye'deki Suriyeliler: Sultanbeyli örneği*. İstanbul: Mülteciler Derneği. 16 Eylül 2019 tarihinde <https://drive.google.com/file/d/1DzS4jFX4O76U5BuxlH-YkJXQ-bx-XMw81/view> adresinden erişildi.
- Ergün, Ö. R. (2018). *Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitim sürecindeki toplumsal uyum sorunları: Burdur örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Geçici Koruma Yönetmeliği* (2014). 12 Eylül 2019 tarihinde <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20146883.pdf> adresinden erişildi.
- Gök, A. N. (2018). Erken çocukluk döneminde kütüphane deneyimi: Bornova Mehmet Akif Ersoy Çocuk ve Gençlik Kütüphanesi örneği. A. Kakırman Yıldız & L. Özdemir (Yay. Haz.). *1. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu Bildiriler ve Posterler 14-17 Kasım 2018, Nevşehir / Türkiye içinde* (ss.57-68). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Gönen, M., Temiz, N. & Akbaş, S. C. (2015). Erken çocukluk döneminde çocuk kütüphanelerinin rolü ve önemi: bir kütüphane programı örneği. *Milli Eğitim*, (208), 76-89.
- IFLA (2003). *Guidelines for children's libraries services*. 18 Eylül 2019 tarihinde <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-en.pdf> adresinden erişildi.

- IFLA (2007). *Guidelines for library services to babies and toddlers*. 18 Eylül 2019 tarihinde <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/100.pdf> adresinden erişildi.
- Ihlamur, S. G. (2014). Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik politikası. *ORSAM Ortadoğu Analiz*, 6(61), 42-45.
- Jacobson, L. (2016). A path forward: How libraries support refugee children. *School Library Journal*. November.
- Kaya, A. & Kırac, A. (2016). İstanbul'daki Suriyeli mültecilere ilişkin zarar görülebilirlik değerlendirme raporu. 10 Eylül 2019 tarihinde https://www.hayatadestek.org/yayinlarimiz/2016_istanbul_rapor.pdf adresinden erişildi.
- Kaygısız, İ. (2017). *Suriyeli mültecilerin Türkiye işgücü piyasasına etkileri*. 12 Eylül 2019 tarihinde <http://www.fes-tuerkei.org/media/pdf/D%C3%BCnyadan/2017/Du308nyadan%20-%20Suriyeli%20Mu308ltcilerin%20Tu308rkiye%20I307s327gu308cu308%20Piyasasına%20Etkileri%20.pdf> adresinden erişildi.
- Kleijnen, E., Huysmans, F., & Elbers, E. (2015) The role of school libraries in reducing learning disadvantages in migrant children: A literature review. *SAGE Open*, April-June, 1-16.
- Koçak, N. (2001). Erken çocukluk döneminde eğitim ve Türkiye'de erken çocukluk eğitiminin durumu. *Milli Eğitim Dergisi*, (151), 19 Eylül 2019 tarihinde https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/kocak.htm adresinden erişildi.
- MacLean, J. (2008). *Library preschool storytimes: Developing early literacy skills in children*. 16 Eylül 2019 tarihinde <http://www.amesburylibrary.org/wp-content/uploads/2012/03/Library-Preschool-Storytimes-Article.pdf> adresinden erişildi.
- Neumann, U. (2007), *Eğitim ve öğretim sürecinde bir kaynak olarak çok dillilik, kökler ve yollar*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.Yayınları.
- Sunata, U. (2017). *Suriyeli mülteci hayatlar monitörü: Genel değerlendirme*. İstanbul: İnsani Gelişme Vakfı.
- Taştan, C. & Çelik, Z. (2017). *Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve Öneriler*. Ankara: Eğitim Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2019). 17 Eylül 2019 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden erişildi.

Ünsal, F. Ö., Tunçeli, H. İ. & Uyanık Balat, G. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarıyla birlikte çocuk kütüphanelerini kullanan anne babaların çocuk kütüphanelerden beklentilerinin incelenmesi. A. Kakırman Yıldız & L. Özdemir (Yay. Haz.). *1. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu Bildiriler ve Posterler14-17 Kasım 2018, Nevşehir / Türkiye içinde* (ss.248-255). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). 12 Eylül 2019 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> adresinden erişildi.

Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yavuzdemir, M. & İçöz, A. (2018). Toplumsal uyuma dair bir yönetim modeli: Kilis Çocuk Kütüphanesi örneği. A. Kakırman Yıldız & L. Özdemir (Yay. Haz.). *1. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu Bildiriler ve Posterler14-17 Kasım 2018, Nevşehir / Türkiye içinde* (ss.353-362). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Zan, B. U. & Adalı, K. H. (2018). Mülteci çocukların gelişiminde çocuk kütüphanelerinin rolü. A. Kakırman Yıldız & L. Özdemir (Yay. Haz.). *1. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu Bildiriler ve Posterler14-17 Kasım 2018, Nevşehir / Türkiye içinde* (ss.133-145). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.